

Кушніров М. О.

Київський національний лінгвістичний університет

ЛІНГВАЛЬНІ ЗАСОБИ СПОТВОРЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В АНГЛОМОВНОМУ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ: МЕТОДИКА ВИЯВЛЕННЯ

Стаття присвячена вивченню явища спотворення інформації в англомовному медійному дискурсі, яке полягає в недостовірному, суб'єктивному поданні змісту тексту або його неправильному тлумаченні. Метою розвідки є формування методики виявлення недостовірного або суб'єктивного подання інформації. Матеріалом дослідження є дані аналітичного Інтернет-ресурсу FactCheck.org, який доводить наявність спотвореної інформації у різножанрових текстах англомовного медійного дискурсу. Особливістю критичних статей цього ресурсу є поєднання аналізу спотвореної інформації, тобто перевірка достовірності та встановлення істинності, а також цитування періоджерела, у якому подається спотворена інформація. Запропонована методика складається з трьох етапів: відбіркового, ідентифікаційного й інтерпретаційного. Відбіркового етапу дослідження полягає у формуванні дослідницького корпусу текстів у яких представлено явище спотворення інформації. Корпус дослідження формується методом суцільної вибірки таких текстів з Інтернет-ресурсу FactCheck.org. Метою ідентифікаційного етапу дослідження є виокремлення фрагментів, у яких аналізується явище спотворення інформації та задіяних лінгвальних засобів. На інтерпретаційному етапі встановлюються причини вживання певних лінгвальних засобів, що застосовуються з метою спотворення інформації. Також увага звертається на стратегії та тактики спотворення інформації, а також на лінгвальні засоби, що використовуються для досягнення відповідної мети. Застосування цієї методики до аналізу текстів дозволило виявити роль у спотворенні інформації квантифікативних одиниць, паузації, дискурсивних маркерів та відсутність доказів у повідомленнях у суспільних мережах.

Ключові слова: медійний дискурс, спотворення інформації, стратегії спотворення інформації, тактики спотворення інформації, лінгвальні засоби, англійська мова.

Постановка проблеми. Вивчення дискурсу зайняло особливу увагу лінгвістів у другій половині ХХ століття. У процесі розвитку лінгвістичних досліджень виокремились два основні напрями: комунікативний, який вивчає взаємозв'язок мови та екстралінгвальних чинників, і діяльнісний, який розглядає дискурс як соціальне конструювання реальності та форму вияву знань, а мова постає засобом реалізації активності людини [9].

Сьогодні зростає важливість дослідження окремих видів дискурсу. Оскільки ХХІ століття характеризується швидким розвитком інформаційного суспільства (термін запропонований різними вченими у середині ХХ століття [20]), а основним інструментом поширення інформації є засоби масової комунікації, то значна увага сучасних лінгвістів приділяється вивченню саме медійного дискурсу [12; 13; 14].

Медійний дискурс постає середовищем, якому притаманний особливо частий вплив на аудиторію шляхом маніпулювання, сугестії, комуніка-

тивного впливу тощо [1; 6; 7; 19]. Одним з способів дії на аудиторію є спотворення інформації, яке розуміємо як недостовірне чи суб'єктивне подання змісту тексту або його неправильне тлумачення. Відповідно актуальним постає питання створення методики виокремлення й аналізу лінгвальних засобів, залучених задля недостовірного, суб'єктивного чи неправильного подання або тлумачення інформації в медійних текстах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні існує низка досліджень присвячених дослідженню медійного дискурсу, різних прагматичних явищ, фейкових новин тощо. О. Морозова [10] досліджує брехню як дискурсивне явище. Дослідженню сугестії, маніпулювання та інших прагматичних явищ у медійному дискурсі присвячені праці Л. Компанцевої [7]. Ю. Омелчук [12] вивчає псевдоновини як жанр сучасного англомовного медіадискурсу. У цих та інших дослідженнях розкривається поняття медійного дискурсу [2; 3; 18], описуються процеси реалізації прагматичних

завдань у текстах медійного дискурсу [4, 5, 7, 11], особливості псевдоновин [12], ознаки мови засобів масової інформації [8, 15] тощо. Проте поза увагою дослідників перебуває вивчення лінгвальних засобів спотворення інформації у текстах медійного дискурсу.

Постановка завдання. Мета статті полягає у створенні методики виявлення лінгвальних засобів спотворення інформації в англомовному медійному дискурсі в ракурсі її недостовірності, суб'єктивного чи неправильного подання. Вказана мета передбачає виконання таких **завдань**: визначити роль спотворення інформації у медійному дискурсі; запропонувати методику виокремлення мовних засобів спотворення інформації; визначити стратегії й тактики спотворення інформації; встановити причини спотворення інформації.

Дослідження проводиться на **матеріалі** критичних текстів сайту FactCheck.org., який спеціалізується на виявленні явища спотворення інформації в різних текстах медійних жанрів: політичних промовах, дебатах, інтерв'ю; текстах новин; публікації у соціальних мережах.

Виклад основного матеріалу. Тлумачення медійного дискурсу як реальності, створеної засобами масової інформації [13], свідчить про існування кількох можливих чинників модифікації вербалізованої інформації під час її передачі від джерела до цілі: суб'єктивне, недостовірне чи неправильне подання. Три названі характеристики недостовірності пов'язані з діяльністю автора в різних аспектах: його картини світу, залучених каналах або «політичних, економічних, культурних настроїв та тенденцій соціуму» [16].

Медійне спотворення інформації може мати інтенціональні або об'єктивні причини. Інтенціональне, або суб'єктивне, спотворення інформації, виникає внаслідок цілеспрямованого використання автором певних лінгвальних та екстралінгвальних засобів, підпорядкованих відповідним стратегіям і тактикам. Інтенціональне спотворення інформації підпорядковане певним мовленнєвим стратегіям і тактикам, як виходячи з загального тлумачення стратегій як планів досягнення комунікативної мети [23], розглядаємо як плани обману аудиторії через суб'єктивне, недостовірне чи неправильне подання змісту.

Об'єктивне спотворення інформації зумовлене задіяними медіа, підпорядкованими дії так званого «зіпсованого телефону», за якого будь-який зміст, який передають у групі, перекручують під час поширення внаслідок його суб'єктивної інтерпретації кожною особою, яка його отримує,

а також під впливом «правила коментування», тобто особистісного ставлення до змісту інформації [17, с. 121–147]. Відповідно ступінь спотворення інформації прямо пропорційний кількості осіб, які її передають, що особливо помітно в медійному дискурсі.

Спотворення інформації підпорядковане певним мовленнєвим стратегіям і тактикам, які в найбільш загальному плані тлумачаться як плани досягнення комунікативної мети [23]. Відповідно стратегії й тактики спотворення інформації тлумачимо як плани обману аудиторії через суб'єктивне, недостовірне чи неправильне подання змісту.

Виявлення лінгвальних засобів та стратегій і тактик спотворення інформації проходить три етапи.

На першому – відбірковому – етапі проведення дослідження методом суцільної вибірки на Інтернет-ресурсі FactCheck.org відбираємо критичні статті, які аналізують випадки неправдивого подання інформації різними засобами масової інформації. Особливістю цього сайту є те, що на ньому представлений аналіз спотвореної інформації у різних жанрах текстів медійного дискурсу. У критичних статтях ідентифіковані випадки спотворення інформації, а також наведені цитування першоджерел.

Так, критична стаття *Pace of U.S. Vaccinations vs. the World* [22], присвячена аналізу заяв президента Сполучених Штатів Америки Джо Байдена щодо темпів проведення вакцинавання в США та світі.

На другому – ідентифікаційному – етапі виокремлюємо фрагменти, у яких обговорюється спотворення інформації та лінгвальні засоби, які вказують на викривлення інформації.

У статті *Pace of U.S. Vaccinations vs. the World* [22] фрагмент зі спотвореною інформацією містить відповідні лінгвальні засоби:

In remarks at a Federal Emergency Management Agency COVID-19 vaccination facility in Houston the following day, Biden again boasted that the U.S. was «ahead of schedule» to meet his 100 million shots in 100 days goal.

And because of the people behind me and others, America ... is going to be the first in the country – perhaps the first in the world – to get that done,” Biden said.

The implication, of course, is that the U.S. – the third most populous country – is leading the world in vaccine distribution. And in raw numbers, that's accurate, according to the University of Oxford-based project Our World in Data.

But that's not true per capita.

Згідно з наведеним фрагментом, президент Байден вказує, що Америка займає перше місце по вакцинації населення і хоча це відповідає дійсності в загальних цифрах, спотворення інформації виявляється при розрахунку кількості вакцин на душу населення – *But that's not true per capita*.

У наведеному фрагменті мовні засоби спотворення інформації включають квантифікативні одиниці, паузацію та дискурсивний маркер *perhaps*, які розглядаємо на наступному етапі.

Третій – інтерпретаційний – етап дослідження полягає у визначенні форми спотворення інформації. Завершальне висловлення цитованого фрагмента: «*But that's not true per capita*» вказує, що слова Байдена про лідерство США у щепленні є правдивими з точки зору абсолютних цифр, але при цьому не відповідають дійсності, якщо говорити про його темпи на душу населення. Таким чином ми бачимо часткове спотворення інформації внаслідок неправильного використання квантитативних одиниць як основи для висновків. Сто мільйонів щеплень за сто днів (*100 million shots in 100 days goal*) використовуються для хибних висновків про глобальне домінування Америки у світі в цій сфері, хоча такі висновки прийнято робити на душу населення.

Крім квантитативних одиниць, сигналом спотворення інформації в наведеному уривку слугує дискурсивний маркер *perhaps* у висловленні: «*America ... is going to be the first in the country – perhaps the first in the world.*». Цей дискурсивний маркер передає невпевненість президента в своїх словах, слугуючи сигналом для аудиторії, що треба бути насторожі, з одного боку, і даючи йому змогу мовцю уникнути відповідальності за спотворення інформації, з іншого.

Вказаний дискурсивний маркер використаний перед фрагментом *perhaps the first in the world*, який слугує засобом виправлення помилкового твердження *is going to be the first in the country: And because of the people behind me and others, America ... is going to be the first in the country – perhaps the first in the world – to get that done*. Додатковим сигналом неінтенціонального спотворення інформації в цьому випадку слугує пауза одразу перед групою присудка *... is going to be the first in the country*, яка передає припущення щодо провідних позицій США, що обумовлено невпевненістю мовця у своїх словах.

Запропонована методика може застосовуватися для аналізу критичних статей, які описують спотворення інформації у різножанрових текстах медійного дискурсу, наприклад, у соціальних

мережах. Так, критична стаття *Viral Posts Misuse VAERS Data to Make False Claims About COVID-19 Vaccines* [21] аналізує випадки спотворення інформації в соціальних мережах щодо наслідків щеплення у США.

Згідно з першим – відбіркоким – етапом запропонованої методики, обираємо цю статтю, як таку, у якій представлено аналіз спотвореної інформації. У ній пропонується аналіз публікацій із соціальних мереж, у яких спотворюється інформація щодо даних Vaccine Adverse Event Reporting System (Система звітування про несприятливі події після вакцинації). Її метою вважається пасивне збирання інформації про осіб, у яких спостерігаються негативні наслідки після проходження щеплення, що самостійно подають відповідну інформацію до системи. Разом з тим, діяльність системи не передбачає перевірки чи доведення достовірності поданої інформації, а також підтвердження причинно-наслідкових зв'язків між вакцинацією та негативними наслідками, які спостерігаються у вакцинованих осіб: *Social media posts repeatedly misuse unverified data from the Vaccine Adverse Event Reporting System to falsely claim that COVID-19 vaccines are dangerous, and even lethal. But the government database is not designed to determine if vaccines cause health problems*. Утім автори публікацій соціальних мереж стверджують про чіткий зв'язок між щепленням та змінами у стані здоров'я: *Yet over and over websites and social media posts improperly cite unverified raw data from the Vaccine Adverse Event Reporting System, an alert system managed by the CDC and the Food and Drug Administration to detect possible safety issues in vaccines, as evidence that the approved COVID-19 vaccines cause deaths and serious events*.

На другому – ідентифікаційному – етапі виокремлюємо лінгвальні засоби, що вказують на спотворення інформації. Серед відповідних фрагментів можна виділити такий:

«*Do your own research*», *writes the account owner on the post, a man under the name «Truth Bombs», who in a second similar post says he's not a scientist or a doctor but a concerned father, patriot and digital soldier. «There are very serious side effect from getting the vaccines. Here's your PROOF»*.

У цьому фрагменті ми спостерігаємо використання різних лінгвальних засобів, що вказують на спотворення інформації. Перш за все, варто зазначити, що автор публікації у соціальній мережі не є ані науковцем, ані лікарем. Разом з тим він стверджує про наявність серйозних наслідків

спричинених щепленням – *There are very serious side effect from getting the vaccines*. У його словах ми бачимо застосування тактики подання суб'єктивної думки у формі об'єктивного факту або істини. Досягнення цієї мети забезпечується відповідною формою висловлення та лінгвальними засоби, які використовуються. Автор закликає читача до дії – *Do your own research* і наголошує на серйозності наслідків – *There are very serious side effect from getting the vaccines*. Використання емоційно-забарвленої лексики *very serious* підсилює ефект значущості висловлення. Такий самий ефект досягається і графічними засобами. Так, в останньому реченні фрагмента бачимо графічно-стилізований запис слова, а саме використання великих літер – *Here's your PROOF*.

На третьому – інтерпретаційному – етапі дослідження, встановлюємо форму спотворення інформації. Автором публікації у соціальній мережі є людина, яка не є фахівцем у темі, яка обговорюється – *he's not a scientist or a doctor but a concerned father, patriot and digital soldier*. Також він не надає аргументації своєї точки зору. Попри те, що вислів: «*Here's your PROOF*» має форму аргументу, за змістом він не відповідає дійсності, бо не є доказом (*PROOF*), адже, як було зазначено вище, *VAERS* не підтверджує зв'язку між вакцинацією та негативними наслідками. Таким чином, у цьому фрагменті ми спостерігаємо повне спотворення інформації внаслідок хибного (спричинене відсутністю професійних компетенцій) переконання автора публікації та підсилене влучними лінгвальними засобами (дискурсивні та графічні засоби, а також відсутні мовні одиниці на позначення доказів).

Описана методика дозволяє виокремлювати низку різних лінгвальних засобів спотворення інформації.

Висновки і пропозиції. Результати дослідження передбачають можливість практичного застосування методики виявлення спотворення інформації в англomовному медійному дискурсі. Спотворення інформації розглядається, як недостовірне чи суб'єктивне подання змісту тексту або його неправильне тлумачення. Запропоновано методику виявлення лінгвальних засобів та стратегій і тактик спотворення інформації, яка складається з трьох етапів: відбіркового, ідентифікаційного, інтерпретаційного. На відбіркового етапі дослідження проводиться відбір матеріалу дослідження. Ідентифікаційний етап полягає у виокремленні одиниць, що вказують на спотворення інформації. Метою інтерпретаційного етапу дослідження є встановлення форми спотворення інформації, описуються відповідні стратегії й тактики.

В результаті застосування запропонованої методики встановлена роль в спотворенні інформації квантифікативних одиниць, паузації, дискурсивних маркерів у виступах, та відсутність доказів у суспільних мережах.

Подальші дослідження передбачають поглиблений аналіз лінгвальних засобів спотворення інформації в різноманітних текстах медійного дискурсу, узагальнення класифікації стратегій і тактик спотворення інформації, а також аналіз дискурсивних та інших засобів, які використовуються з метою спотворення інформації в англomовному медійному дискурсі.

Наукова новизна дослідження полягає у запропонованій методиці аналізу спотворення інформації в англomовному медійному дискурсі. Подальшого дослідження вимагають мовленнєві стратегії й тактики, що використовуються з метою спотворення інформації.

Список літератури:

1. Гнезділова Я. В. Емоційність та емотивність сучасного англomовного дискурсу: структурний, семантичний і прагматичний аспекти : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. «Германські мови»; Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2007. 20 с.
2. Добросклонская Т. Г. Массмедийный дискурс как объект научного описания. *Научные ведомости БелГУ. Серия «Гуманитарные науки»*. Минск, 2014. № 13 (184). Вып. 22. С. 181–187.
3. Ісаєнко О. О. Соціокомунікативна модель медіаспоживання. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2017. № 4. С. 86–91.
4. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи. Изд. 5-е. Москва : Издательство ЛКИ, 2008. 284 с.
5. Карпчук Н. П. Адресованість в офіційному та неофіційному англomовному дискурсі (комунікативно-прагматичний аналіз): дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 «Германські мови». Харків, 2004. 218 с.
6. Кибрик А. А. Модус, жанр и другие параметры классификации дискурсов. *Вопросы языкознания*. 2009. № 2. С. 3–21.
7. Компанцева Л. Ф. Технології сугестивної лінгвістики в мобілізації мережевих спільнот. *Психолінгвістика*. 2016. Вип. 19 (2). С. 94–107.
8. Літяга В. В. Образ України в дискурсі міжнародних відносин французьких ЗМІ : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.05. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2019. 19 с.

9. Лютянська Н. І. Мас-медійний дискурс: типологічні та структурно-організаційні особливості Наукові записки НДУ імені Миколи Гоголя. *Філологічні науки*. 2014. Книга 2. С. 137–141.
10. Морозова Е. И. Ложь как дискурсивное образование: лингвокогнитивный аспект : монография / Морозова Е. И. Харьков : Экограф, 2005. 300 с.
11. Никитина С. В. Национальная специфика текста промышленной рекламы (на материале русскоязычных и англоязычных периодических изданий по вычислительной технике) : дис. ... канд. филол. наук 10.02.04 «Германские языки». Воронеж, 1998. 185 с.
12. Омельчук Ю. О. Псевдоновини як жанр сучасного англомовного медіадискурсу: лінгвокогнітивний, комунікативно-прагматичний параметри : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. «Германські мови». Запоріжжя, 2018. 230 с.
13. Потапенко С. І. Орієнтаційний простір сучасного англомовного медіа-дискурсу (досвід лінгвокогнітивного аналізу) : автореферат дис. ... доктора філол. наук ; Київський національний лінгвістичний університет. Київ, 2008. 333 с.
14. Потапенко С. І. Сучасний англомовний медіа-дискурс: лінгвокогнітивний і мотиваційний аспекти : монографія. Ніжин : Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2009. 391 с.
15. Селіванова О. О. Лінгвометодологія – наукова парадигма – епістема. *Науковий вісник Чернівецького національного університету* : зб. наук. праць / наук. ред. Б. І. Бунчук. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2009. – Вип. 475–477 : слов'янська філологія. С. 200–206.
16. Сизонов Д. Ю. Медіатекст та медіадискурс у сучасному медійному просторі. *Studia Linguistica*. 2013. Вип. 7. С. 389–392.
17. Стернин И. А. Введение в речевое воздействие. Воронеж : Издательство Воронежского государственного университета, 2001. 252 с.
18. Сукаленко Т. Публіцистичний стиль у сучасному медійному просторі. *Українська мова та культура в сучасному гуманітарному часопросторі: аспекти формування комунікативної компетентності фахівцям* : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 21 лютого 2019 р. / Університет державної фіскальної служби України, Навч.-наук. ін-т гуманітарних наук, Каф. журналістики, української словесності та культури. Ірпінь, 2019. С. 173–180.
19. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса. Москва : Гнозис, 2004. 326 с.
20. Crawford S. The origin and Development of a Concept: The Information Society. *Bulletin of the Medical Library Association*. 71 (4), October 1983.
21. Jaramillo C. Viral Posts Misuse VAERS Data to Make False Claims About COVID-19 Vaccines. URL: <https://www.factcheck.org/2021/03/scicheck-viral-posts-misuse-vaers-data-to-make-false-claims-about-covid-19-vaccines/>
22. Farley R. *Pace of U.S. Vaccinations vs. the World* [Електронний ресурс]. URL: <https://www.factcheck.org/2021/03/pace-of-u-s-vaccinations-vs-the-world/>
23. Wodak R. The discourse of politics in action. Palgrave. Macmillan. 2011. 272 с.

Kushnirov M. O. LINGUISTIC MEANS OF INFORMATION DISTORTION IN ENGLISH MEDIA DISCOURSE: METHODS OF REVEALING

The article discusses the phenomenon of information distortion in English media discourse. This phenomenon lies in unveracious, subjective presentation of information or its misinterpretation. The purpose of the study is to create a methodology of detecting inaccurate or subjective presentation of information. The material of the research comprises the data of the analytical Internet resource FactCheck.org, which proves the presence of distorted information in English media discourse texts of various genres. Among the peculiarities of the critical articles of this resource there is a combination of analysis of distorted information, i.e. its verification and establishing the truth, and citation of the original sources, in which the distorted information is presented. The proposed methodology consists of three stages: selection, identification and interpretation. The task of the selection stage of the study is to form a research corpus of texts, in which the phenomenon of information distortion is presented. The body of research is formed by a continuous sampling method. The texts are selected on the FactCheck.org. Internet resource. The purpose of the identification stage of the study is to identify fragments that analyse the information distortion phenomenon and the linguistic means that are used. At the interpretive stage of the research, the reasons of using certain linguistic means of distorting information are analysed. Attention is also paid to the strategies and tactics of information distortion, as well as to the linguistic means that are used with this purpose. Application of this technique to the analysis of the texts revealed a role of the quantifiable units, pauses, discourse markers and the lack of evidence in social network posts.

Key words: media discourse, information distortion, strategies of information distortion, tactics of information distortion, linguistic means, English language.